

Hitelezési folyamatok

2017. március

Hitelezési folyamatok

2017. március

Hitelezési folyamatok

(2017. március)

Az elemzést készítette: Bálint Máté, Fellner Zita

(Pénzügyi rendszer elemzése igazgatóság)

A kiadványt jóváhagyta: Nagy Márton alelnök

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: Hergár Eszter

1054 Budapest, Szabadság tér 9.

www.mnb.hu

A Hitelezési folyamatok című kiadvány célja, hogy átfogó képet mutasson a hitelezés legfrissebb trendjeinek alakulásáról, valamint segítséget nyújtson ezen folyamatok megfelelő értelmezéséhez. Ennek érdekében részletesen bemutatja a hitelaggregátumok, a bankok által észlelt hitelkereslet, valamint a hitelezési feltételek alakulását. A hitelezési feltételeken belül megkülönböztetünk ár és nem ár jellegű feltételeket. A nem ár jellegű feltételek azt befolyásolják, hogyan alakul a bankok által hitelképesnek tartott ügyfelek köre, és azok milyen feltételek mellett juthatnak hitelhez. Az ár jellegű feltételek pedig azt mutatják, hogy a hitelképes vállalatok milyen áron juthatnak hitelhez. Az elemzés ezen kívül a Pénzügyi Kondíciós Index (PKI) segítségével összefoglalja a pénzügyi közvetítőrendszer gazdaságra gyakorolt hatását. Az elemzésben vizsgált főbb statisztikák az alábbiak:

- A hitelaggregátumok a gazdasági szereplők hitelállományának mennyiségi alakulását ismertetik a hitelintézeti szektor mérlegstatisztikái alapján. Az új kihelyezések volumene és a hitelintézeti hitelek árfolyamhatásoktól megtisztított nettó állományváltozása egyaránt bemutatásra kerül. 2013 negyedik negyedévéől az elemzés a teljes hitelintézeti szektor (bankrendszer és fiókok, szövetkezeti hitelintézetek) hitelezési folyamatait mutatja be.*
- A nem ár jellegű hitelezési feltételek változása kvalitatív módon jelenik meg a Hitelezési felmérés alapján, amelyben az adott szegmensben aktív bankok – melyek együtt 80-90 százalékát fedik le a hitelpiacnak – adnak indikációt a változás irányára a viszonyítási időszakhoz képest. A Hitelezési felmérésben ár jellegű feltételek – a forrásköltség feletti felár, a kockázatos hiteleken lévő prémium, illetve a felszámolt díjak – is szerepelnek kvalitatív módon.*
- A kamatstatisztikák a hitelintézeti új megvalósult kihelyezések szerződésösszegével súlyozott aggregált kamatait, azaz ár jellegű feltételeit tartalmazzák. A hitelkamat felbontható referenciakamatra, illetve referenciakamat feletti felárra.*
- A Hitelezési felmérés alapján az adott szegmensben aktív bankok az általuk észlelt hitelkereslet alakulására, várakozásaikra a Hitelezési felmérésben válaszolnak kvalitatív módon. Hasonlóan a hitelezési feltételekhez, a bankok a változás irányára adnak indikációt.*

A hitelezési folyamatokat leíró indikátorok és a Pénzügyi Kondíciós Index módszertanáról az elemzés végén található melléklet ad részletes tájékoztatást. A kiadványon belül a Hitelezési felmérés eredményeit fókuszáltan mutatjuk be, de a kérdésekre adott válaszokat, illetve az eredményeken alapuló ábrakészletet az MNB honlapján a Hitelezési felmérés oldalon teljes körűen publikáljuk.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Vezetői összefoglaló	5
2. Hitelezési folyamatok a vállalati szegmensben	7
3. Hitelezési folyamatok a háztartási szegmensben.....	14
4. Melléklet: Módszertani megjegyzések.....	21

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

2016 negyedik negyedévében a hitelintézetek hitelezési folyamatait általánosan javuló tendenciák jellemezték. A teljes vállalati hitelállomány a válság óta nem tapasztalt mértékben, 4 százalékkal növekedett 2016-ban. A kkv-szegmens hitelezésének élénkülése növekvő kereslet és enyhülő hitelkínálati korlátok mellett valósult meg, hitelállományuk éves összevetésben 8 százalékkal, míg az önálló vállalkozókat is figyelembe véve közel 12 százalékkal bővült. A Piaci Hitelprogram keretében 2016 elején tett vállalásaik 150 százalékát teljesítették a bankok, ezen belül 15 intézmény érdemben túl is teljesített. A háztartási hitelállomány a folyósítások és törlesztések egyenlegeként 2016-ban összességében nem változott a megelőző év végéhez képest, amely az új hitelkihelyezések számottevő élénkülésére vezethető vissza. Elsősorban a CSOK által támogatott lakáscélú hitelek bővülése volt jellemző, de a fedezetlen fogyasztási hitelezésben is növekedés volt megfigyelhető.

2016-ban a vállalati hitelezés 4 százalékot meghaladó mértékben bővült tranzakciós alapon, vagyis a folyósítások 240 milliárd forinttal haladták meg a törlesztéseket az év során. A hitelállomány bővülésének hátterében a forinthitelek volumennövekedése állt, és az NHP forinthitelei mellett a piaci alapú forinthitelezés is számottevően növekedett. A kis- és középvállalkozások hitelezésében folytatódott a bővülés, éves összevetésben 8 százalékot tett ki a növekedés üteme. Az önálló vállalkozók hitelállománya is dinamikusan bővült a negyedév során, amelyben az állami földeladásokhoz kapcsolódó hitelfelvelelek jelentős szerepet játszottak. Az önálló vállalkozókkal bővített kkv-szektor hitelállományának éves növekedési üteme mintegy 12 százalék volt 2016-ban. A kkv-hitelezés élénküléséhez számottevő mértékben járult hozzá a Piaci Hitelprogram is: a bankok 195 milliárd forint értékű hitelezési vállalatot tettek a kis- és középvállalatok számára nyújtott nettó hitelállomány növelésére, amely vállalatukat szektorszinten túlteljesítették.

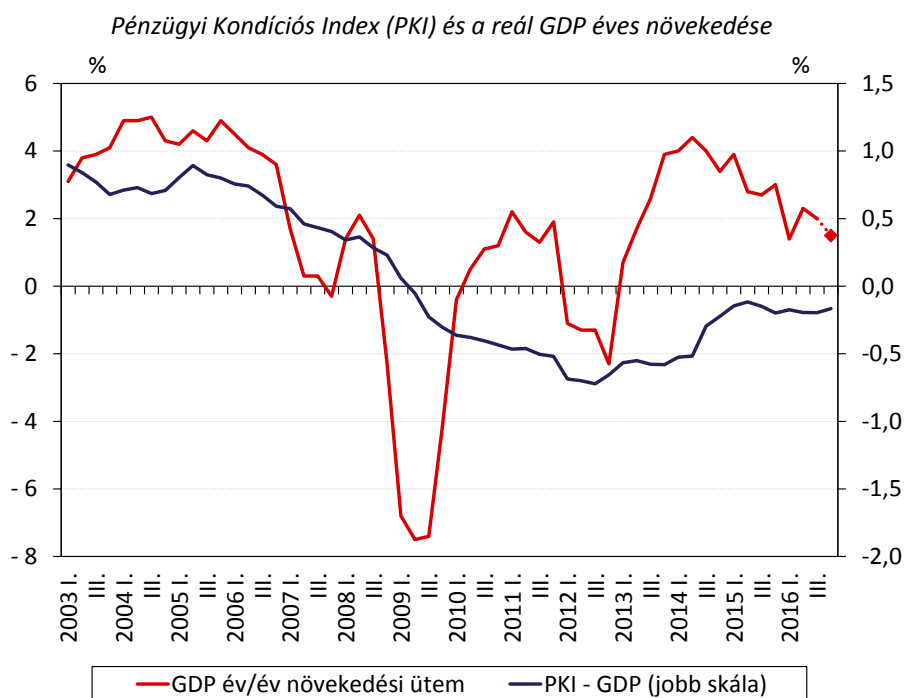
A bankok Hitelezési felmérésre adott válaszai alapján a vállalatok hitelhez jutásának feltételei összességében nem változtak jelentős mértékben 2016 végén. Ugyanakkor a kis- és mikrovállalatok hitelkínálati korlátain a bankok egynegyede enyhített, és ez elsősorban az ár jellegű feltételeket érintette. Mindezt a bankok ezúttal is a versenyhelyzet fokozódásával, valamint a likviditási helyzet és a gazdasági kilátások javulásával magyarázták. A bankok továbbá a hitelkereslet élénkülését érzékelték a negyedév során, amelynek folytatódó bővülését várják a következő fél évre is. A vállalati forinthitelek új szerződéskötéseinek átlagos finanszírozási költsége tovább csökkent a negyedévben.

A háztartási hitelállomány 2016-ban a folyósítások és törlesztések egyenlegeként összességében nem változott a megelőző év végéhez képest, amely az új hitelkihelyezések számottevő élénkülésére vezethető vissza. Az új lakás- és fogyasztási célú szerződéskötések volumene összességében 50 százalékkal bővült éves átlagban. A teljes volumenben belül az új lakáshitelek kihelyezései 42 százalékkal, míg a személyi kölcsönöké 61 százalékkal emelkedett az elmúlt egy évben. Az új lakáshitel-volumen 17 százaléka a Családi Otthonteremtési Kedvezményhez köthető.

A Hitelezési felmérésre adott banki válaszok alapján a lakáshitelek feltételei érdemben nem változtak, míg a fogyasztási hitelek feltételei tovább enyhültek a negyedik negyedévben. A bankok széles köre érzekelte továbbá a hitelkereslet bővülését mindkét termékkörben. A következő fél évben a kereslet további emelkedésére számítanak, illetve mindkét csoportban enyhíteni tervezik a hitelezési feltételeket a bankok. Az új lakáscélú hitelek átlagos teljes hitelköltsége csökkent, míg az átlagos kamatfelár – a kockázatosabb ügyfelek nagyobb arányú finanszírozásának hatására – nem változott.

A vállalati és a háztartási szegmens hitelezési folyamatait összegző Pénzügyi Kondíciós Index alapján a bankrendszer hitelezési aktivitásán keresztül közel semleges hatást gyakorolt a reálgazdaság éves bővülésére.

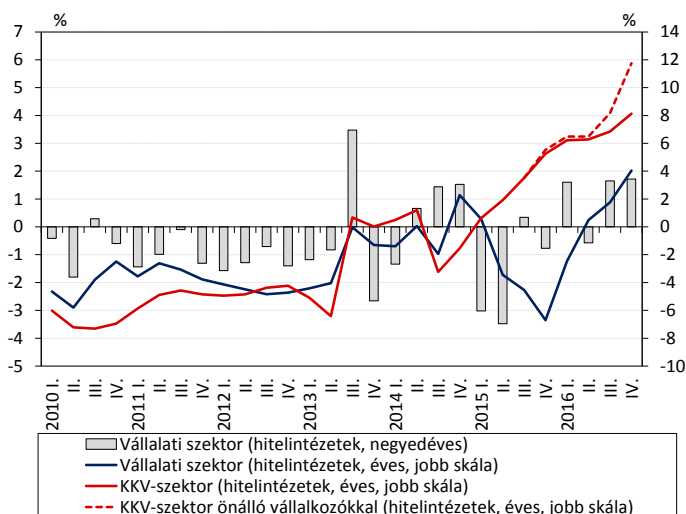
Megjegyzés: A PKI-mutató a bankrendszer hitelezési tevékenységén keresztüli hozzájárulását mutatja a GDP éves növekedési üteméhez. A reál GDP éves növekedési ütemének 2016. IV. negyedévi adata a KSH előzetes becslése.

Forrás: MNB, KSH.

2. HITELEZÉSI FOLYAMATOK A VÁLLALATI SZEGMENSZBEN

2016 negyedik negyedében a vállalati hitelezés a válság óta nem tapasztalt mértékben, éves összevetésben több mint 4 százalékkal bővült, ami 240 milliárd forintos tranzakció alapú állománybővülésnek felel meg. Ebből 85 milliárd forintot tett ki a nem pénzügyi vállalatok negyedik negyedévi nettó hitelfelvétele. Az év során az NHP-hitelek mellett a piaci alapú forinthitelek is számottevő bővülést mutattak. 2016-ban továbbá a kkv-szektor hitelezése 8,1 százalékkal, míg az önálló vállalkozókkal bővített kkv-szektoré 11,7 százalékkal bővült éves összevetésben. A Hitelezési felmérésre adott banki válaszok alapján a vállalati hitelek feltételei nem változtak érdemben, ugyanakkor a versenyhelyzet fokozódása, a likviditásellátottság és a gazdasági kilátások folytatódó javulása a hitelkamat és a forrásköltségek közötti felárak széleskörű csökkenését eredményezte. A felmérésben részt vevő bankok a feltételek további lazítását helyezték kilátásba a következő fél évre, ami várhatóan az ár jellegű feltételek további lazításán keresztül valósulhat meg. Ehhez elsősorban likviditási helyzetük megváltozása, illetve a piaci részesedési célok járulhatnak hozzá. A negyedik negyedévben a hitelek iránti kereslet élénkülését érzékelték a bankok, amit a következő negyedévekben további keresletbővülés követhet. A vállalati forinthitelek új szerződéskötéseinek átlagos finanszírozási költsége tovább csökkent a negyedév során.

1. ábra: A teljes vállalati és a kkv-szektor hitelállományának növekedési üteme

Megjegyzés: Tranzakció alapú, a kkv-szektor 2015. negyedik negyedév előtt bankrendszeri adatok alapján becslve. Forrás: MNB.

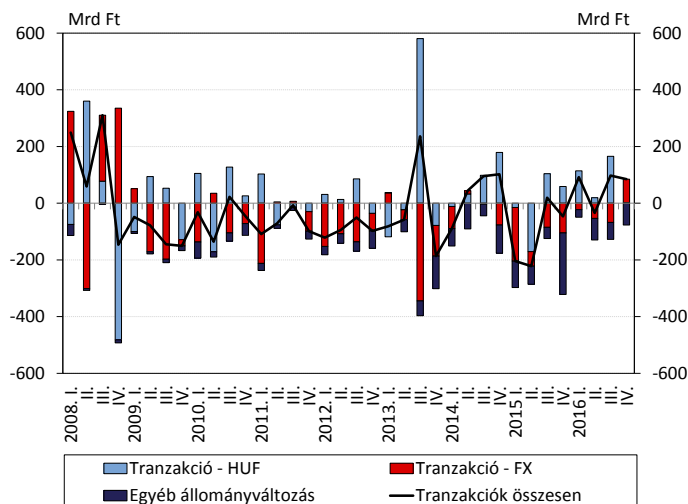
Hazai vállalati hitelezés

Dinamikusabban bővült a vállalati hitelezés 2016-ban. A nem pénzügyi vállalatok hitelállománya több mint 4 százalékkal nőtt 2016-ban (1. ábra), ami tranzakciós alapon 240 milliárd forintos növekedéssel egyenértékű. A válság óta nem tapasztalt mértékű éves indexhez a hitelezés élénkülésén felül bázishatás is hozzájárult: az éves dinamikát immár nem terheli az MKB szanalása keretében megvalósult portfólióelválasztás, ami 2016 során átlagosan 1,6 százalékponttal rontotta a mutatót. Az év során a Növekedési Hitelprogram forinthitelei mellett a piaci alapú forinthitelek is számottevő mértékben bővültek. A szűken értelmezett kkv-szektor hitelállománya 8,1 százalékkal bővült éves összevetésben, míg az önálló vállalkozókkal bővített kkv-szektor¹ hitelállományának éves növekedési üteme 11,7 százalékos tette ki. A kis- és középvállalkozások hitelezéséhez a Piaci Hitelprogram (PHP) és a Növekedési Hitelprogram (NHP) is hozzájárult. Becslésünk szerint a 8,1 százalékos éves növekedésből mintegy 3 százalékpont tudható be az NHP hatásának. Az önálló vállalkozók alapfolyamatoktól jelentősen elnyúló hitelfelvétele elsősorban az állami földprogramhoz köthető.

A negyedik negyedévi hiteltranzakciók is érdemben járultak hozzá a hitelállomány éves bővüléséhez. 2016 negyedik negyedében mintegy 85 milliárd forintot tett ki a hitelintézetek vállalati hitelállományának tranzakciós bővülése (2. ábra). A növekedés a korábbi negyedévekkel szemben döntően a devizahitelekben jelentkezett, állományuk mintegy 83 milliárd forinttal

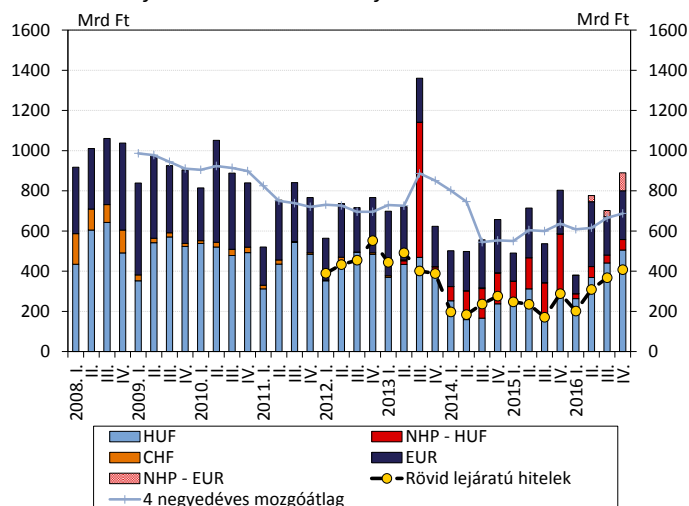
¹ Az önálló vállalkozók statisztikai értelemben a háztartási szektor részét képezik, ugyanakkor gazdasági aktivitásuk és jogi meghatározásuk alapján kkv-nak is tekinthetők.

2. ábra: A vállalati hitelállomány nettó negyedéves változása denomináció szerint

Megjegyzés: Szezonálisan nem igazított, egyedi intézményi hatásoktól szűrt és árfolyamhatással gördítetten korrigált nettó hitelállomány-változás.
Forrás: MNB.

3. ábra: Új vállalati hitelek a teljes hitelintézeti szektorban

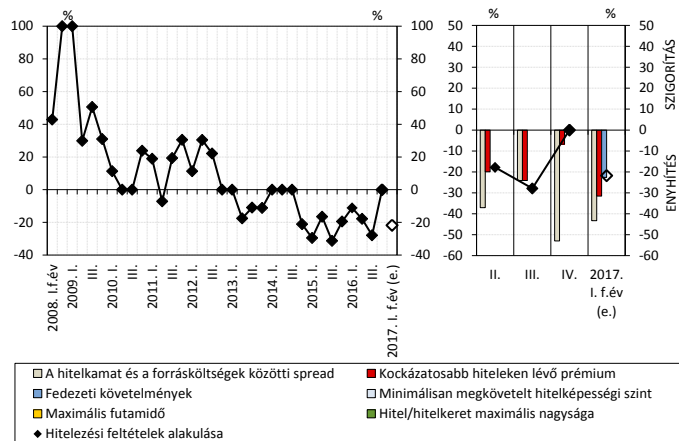
Forrás: MNB.

emelkedett, míg a forinthiteleké 2 milliárd forinttal nőtt tranzakciós alapon. A Növekedési Hitelprogram harmadik szakaszában nyújtott hitelek állománya 93 milliárd forinttal növekedett, amiből a forintpiller tranzakciói mintegy 41 milliárd forintot, a devizahiteleké 52 milliárd forintot tettek ki. A hiteltranzakciókon felül a leírások és átsorolások (egyéb állományváltozás) összesen 73 milliárd forinttal csökkentették a nem pénzügyi vállalatok hitelállományát. A hitelállomány szerkezetében is átalakulás volt megfigyelhető, növekedett az egy évnél hosszabb futamidejű hitelek aránya. A negyedik negyedévben az elmúlt évek során historikusan magas szintre emelkedett folyószámlahitelállomány 160 milliárd forintos csökkenésének köszönhetően 132 milliárd forinttal csökkent a rövid lejáratú hitelek állománya, míg a hosszúaké 165 milliárd forinttal nőtt a vizsgált időszakban. Mindez év végén rendszerint a mérlegfordulónappal összefüggő számviteli motivációkra vezethető vissza, amire utal az is, hogy a visszatörlesztések a hitelkeretek fenntartása mellett mentek végbe. Így az egy évnél hosszabb futamidejű hitelek a teljes hitelállomány 73 százalékát tették ki az év végén.

Az új szerződéskötések éves volumene tovább bővült a negyedév során. A hitelintézeti szektor nem pénzügyi vállalatokkal szembeni új szerződéskötései 889 milliárd forintot tettek ki a negyedik negyedévben (3. ábra). Így a 2016-ban kötött új hitelszerződések teljes volumene 8 százalékkal bővült az előző évhez képest. Legnagyobb mértékben a piaci alapú forinthitelek kihelyezése élénkült, a 2016-os kibocsátás éves szinten 56 százalékkal haladta meg a 2015-ös értéket. Az új szerződéskötések éves értékén belül jelentős volt a rövid futamidejű hitelek aránya,² amely a teljes kihelyezés 45 százalékát adta. A Növekedési Hitelprogram harmadik szakaszának keretein belül a nem pénzügyi vállalkozásokkal leszerződött hitelek éves szinten 170 milliárd forinttal járultak hozzá a forint- és 154 milliárd forinttal az eurohitelek kibocsátásához. Ezen felül az egyéni vállalkozók további 181 milliárd forint értékben szerződtek új NHP-hitelekre, így a program kihasználtsága a 700 milliárd forintos keretösszegből 2016 végére összesen 507 milliárd forintot, míg 2017 február elejéig 557 milliárd forintot ért el.

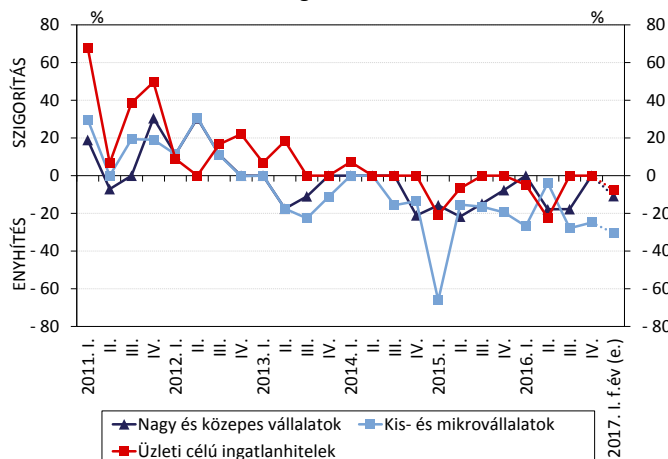
² A hónapon belüli futamidejű hitelek és a korábbi hitelkeret-megállapodások megújítása nem növeli a hónap végén fennálló hitelállományt, így a tranzakciók értékét sem.

4. ábra: Hitelezési feltételek változása a vállalati szegmensben

Megjegyzés: A szigorítást és enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva. Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

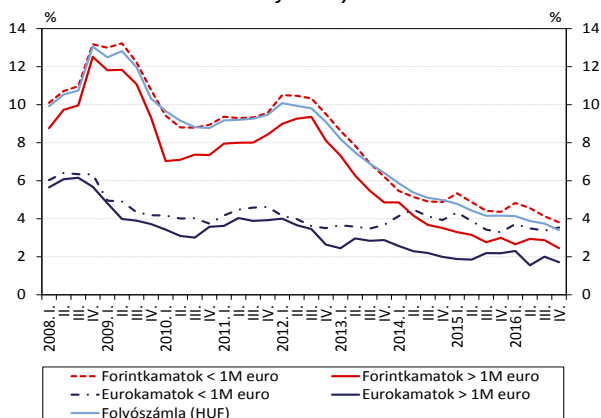
5. ábra: Hitelezési feltételek változása a vállalati részszegmensekben

Megjegyzés: A szigorítást és enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva. Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

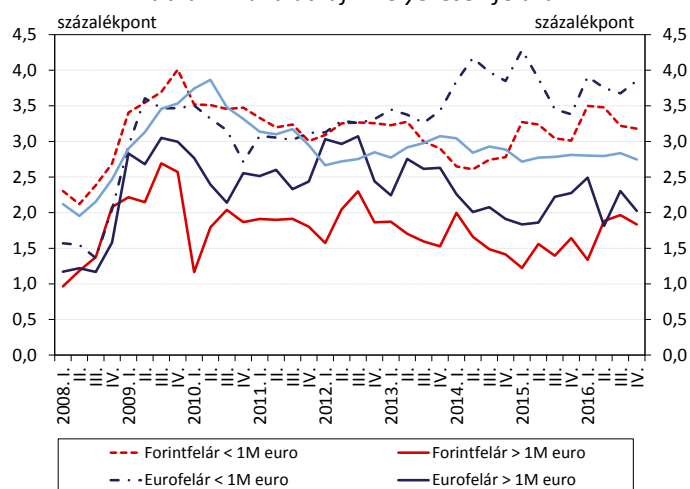
Nem történt érdemi változás a vállalati hitelfeltételekben. A bankok összességében nem változtattak a vállalati hitelek feltételein a negyedik negyedévben, de a részfeltételek vonatkozásában jeleztek módosításokat. A válaszadó bankok a nem ár jellegű feltételeken (fedezeti követelmények, minimálisan megkövetelt hitelképességi szint) nem változtattak, míg az ár jellegű feltételekben lazítottak a vizsgált időszakban. A kockázatosabb hiteleken lévő prémiumot a bankok nettó értelemben vett 7 százaléka, míg a forrásköltség és a hitelkamat közötti felárat nettó 53 százaléka mérsékelte (4. ábra). A sztenderdek enyhítését a bankok a kis- és mikrovállalatok termékei esetében jelezték elsősorban, és 30 százaléka további enyhítésre számít a következő fél évben is ebben a részszegmensben (5. ábra). Enyhítést helyeztek kilátásba továbbá a nagy- és közepes vállalatok, valamint az üzleti célú ingatlanhitelek sztenderdjeit illetően is. Előretekintve a bankok nettó értelemben vett 22 százaléka jelezte, hogy enyhítene a vállalati hitelek feltételein a következő fél évben, ami elsősorban az ár jellegű feltételek további lazításán keresztül valósulhat meg. A válaszadók nettó egynegyede szerint a likviditási helyzet megváltozása, illetve a piaci részesedési célok járulhatnak hozzá leginkább a kihelyezett hitelek sztenderdjeinek és feltételeinek enyhítéséhez. Az enyhítés további okai a bankok nettó 16 százaléka szerint a gazdasági kilátások és más bankok versenyhelyzetének megváltozásában keresendő.

6. ábra: A vállalati új kihelyezések kamatlába

Megjegyzés: Változó kamatozású vagy maximum egy éves kamatfixálással rendelkező hitelek. 2015-től az 1 millió euro feletti money market hitelektől szűrt adatok alapján. Forrás: MNB.

7. ábra: A vállalati új kihelyezések felára

Megjegyzés: 3 hónapos BUBOR, illetve EURIBOR feletti felár. Változó kamatozású vagy maximum egy éves kamatfixálással rendelkező hitelek. 2015-től az 1 millió euro feletti money market hitelektől szűrt adatok alapján. Forrás: MNB.

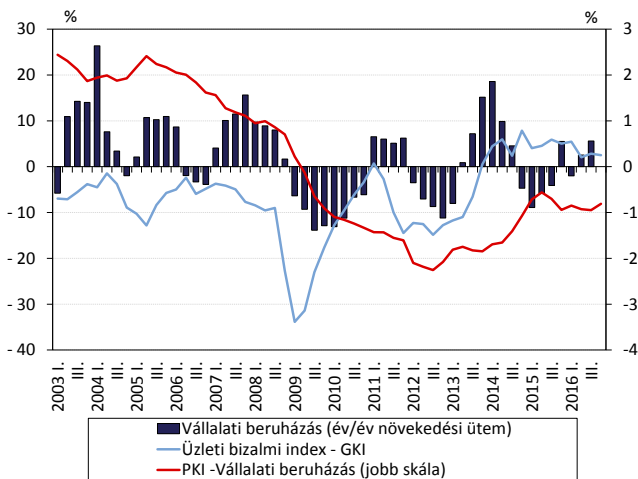
Tovább csökkent a forinthitelek finanszírozási költsége.

A piaci alapú új vállalati hitelszerződések³ kamatlába a nagy összegű forinthitelek esetében – a pénzpiaci jellegű ügyletek⁴ kiszűrésével – átlagosan 0,4 százalékponttal, míg az 1 millió euro alatti forinthitelek esetében 0,3 százalékponttal csökkent (6. ábra). Mindezt elsősorban a referenciakamat csökkenése eredményezte. A forint folyószámlahitelek kamatszintje a kamatfelár változatlanúsága mellett szintén 0,3 százalékponttal csökkent. A kiéleződő verseny ellenére az átlagos kamatfelár a forinthitelek esetében lényegesen nem változott, amihez összetételhatás is hozzájárulhatott: a jellemzően hosszabb futamidővel és a bankok számára magasabb hitelkockázati költséggel rendelkező beruházási hitelek aránya emelkedett mind a kis összegű, mind a nagy összegű hitelek esetében a negyedik negyedévben. A nagy összegű eurohitelek átlagos kamatszintje ugyancsak 0,3 százalékponttal csökkent, azonban ezt csak kismértékben magyarázza az euro referenciakamat csökkenése, és inkább a kamatfelár csökkenésének volt a következménye (7. ábra). A kis összegű eurohitelek kamatszintje átlagosan 0,2 százalékponttal nőtt az átlagos kamatfelár emelkedésének eredményeképpen.

³ Az új szerződések esetében a változó kamatozású vagy maximum egy éves kamatfixálással rendelkező hiteleket vizsgáljuk. Az NHP keretén belül folyósított hitelek többsége éven túli hitel, így az általunk vizsgált kamatlábakat csak a csekély összegű éven belüli NHP-hitelek befolyásolják.

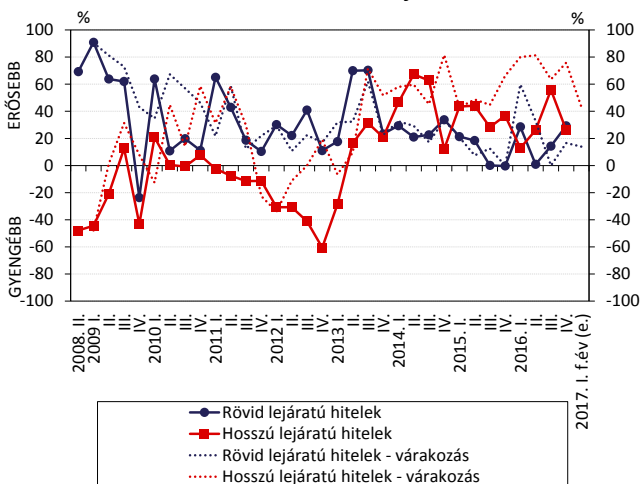
⁴ A money market ügyletek olyan, nem pénzügyi vállalatok számára nyújtott hitelek, amelyek értéke meghaladja az 1 millió eurót, rövid futamidővel rendelkeznek – jellemzően 1 hónapon belülivel –, és valamilyen pénzügyi művelet finanszírozására szolgálnak. 2015-től van lehetőség a money market ügyletek kiszűrésére, ugyanakkor az ezt megelőző időszakban alacsony súlyukból adódóan nem torzították jelentősen a megfigyelt átlagos kamatokat.

8. ábra: A PKI vállalati hitelezésre vonatkozó részindexe

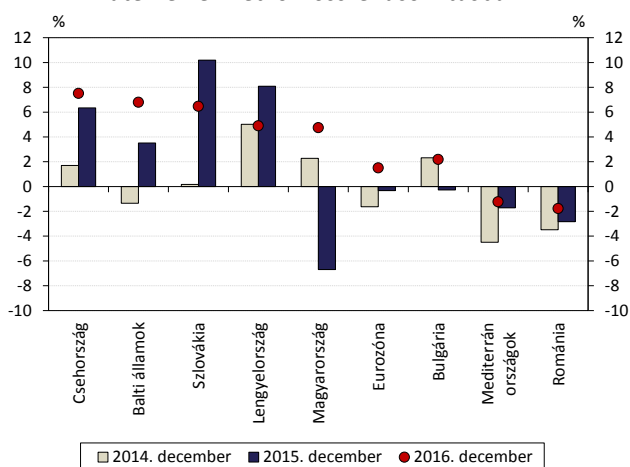
Megjegyzés: A PKI-mutató részindexe mutatja a bankrendszer hitelezési tevékenységén keresztüli hozzájárulását a vállalati állóeszköz-beruházás éves növekedéséhez. Forrás: MNB, GKI.

9. ábra: A hitelkereslet változása futamidő szerint

Megjegyzés: Az erősebb és gyengébb keresletet jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva. Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

10. ábra: Vállalati hitelek tranzakció alapú éves növekedési üteme nemzetközi összehasonlításban

Megjegyzés: Mediterrán országok: Görögország, Olaszország, Portugália, Spanyolország. Balti államok: Észtország, Litvánia, Lettország. Forrás: EKB, MNB.

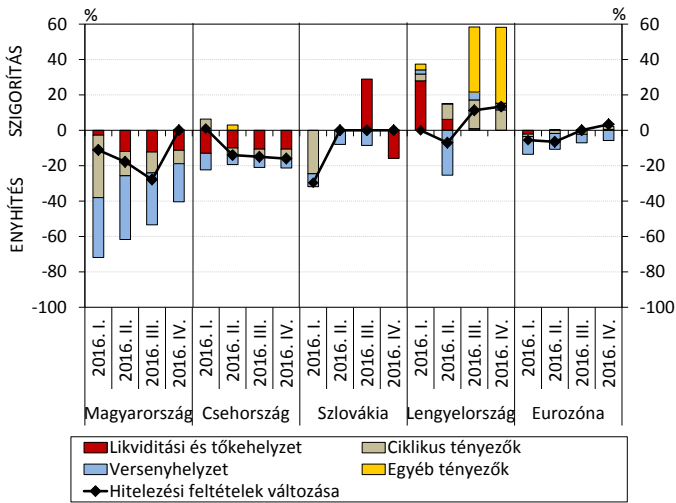
A bankrendszer hitelezési aktivitásával továbbra is mérsékelten kontrakciós hatású. 2016 negyedik negyedévében a Pénzügyi Kondíciós Index vállalati részindexe valamelyest nőtt, de továbbra is negatív tartományban volt (8. ábra), vagyis a vállalati beruházás éves szintjét kismértékben csökkentette a bankrendszer visszafogott hitelezési aktivitása. A várakozásokat megragadó, GKI által publikált üzleti bizalmi index értéke az elmúlt negyedévben enyhén csökkent, de továbbra is a historikusan rendkívül magas pozitív tartományban maradt. 2016 második felében a szolgáltatói és építőipari ágazatok részindexei javultak leginkább. A bankok Hitelezési felmérésre adott válaszai, az átlagos kamatszintek csökkenése és a PKI-index is mind arra utal, hogy javult a vállalatok finanszírozási környezete 2016 negyedik negyedévében.

Tovább bővült a kereslet a rövid és a hosszú futamidejű vállalati hitelek iránt egyaránt. A Hitelezési felmérés keretében a bankok nettó értelemben vett 29 százaléka tapasztalt keresletélénkülést a rövid lejáratú hitelek esetében, míg valamivel kevesebb, nettó 26 százaléka a hosszú lejáratú hitelek iránti keresletbővülésről számolt be (9. ábra). A növekvő kereslet a forint- és a devizahitelek iránt egyaránt érintette, ugyanakkor a forinthitelek iránti kereslet élénkülését lényegesen nagyobb arányban érzékelték. Méretkategóriák szerinti bontásban megállapítható, hogy a kis- és mikrovállalatok esetében érzékelték a bankok nagyobb arányban élénkülést, de a nagy- és közepes vállalatok kereslete is élénkült a vizsgált időszakban. A válaszadó bankok nettó 43 százaléka számol a kereslet bővülésével 2017 első felében a hosszú lejáratú hitelek piacán, míg 14 százalék várja azt, hogy ugyanez a tendencia a rövid futamidejű hitelek esetében is érvényesülni fog.

Nemzetközi kitekintés a vállalati hitelezésben

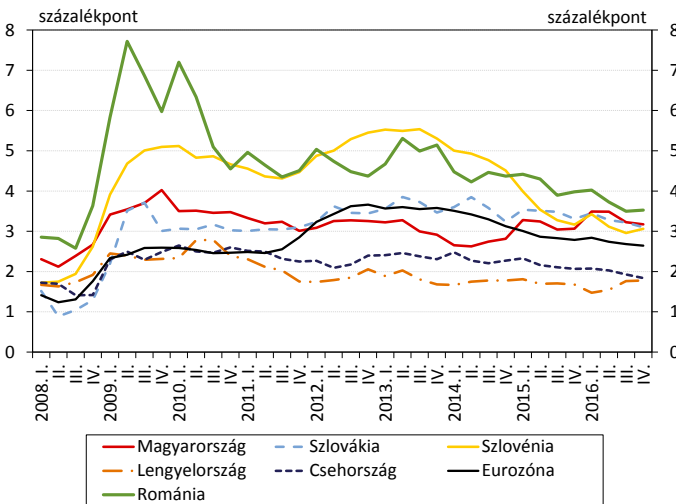
Az eurozónában és a régióban is a vállalati hitelezés bővülése tapasztalható. Az eurozónában átlagosan 1,5 százalékkal nőtt a vállalati hitelállomány az elmúlt egy évben (10. ábra). A mediterrán országok vállalati hitelállományát az elmúlt években lassuló leépülés jellemezte, 2016-ban összességében -1,2 százalékot tett ki a tranzakciós alapú állományváltozás. Ebben az országcsoportban elsősorban a spanyolországi és az olaszországi hitelezési folyamatok voltak meghatározóak. Ezzel szemben a centrumországokban, elsősorban a francia és a német banki hitelezés eredményeként, összesen 3,1 százalékkal bővült a vállalati hitelállomány 2016-ban. A balti államokban 6,8 százalékkal, a visegrádi országokban pedig 5,7

11. ábra: Vállalati hitelek feltételeinek változása és a változás irányába ható tényezők nemzetközi összehasonlításban

Megjegyzés: Az egyes kategóriák értékei a tematikusan odatartozó tényezők számtani átlagaként adódnak. A pozitív értékek a feltételek szigorodását, a negatívak az enyhítést jelölik. Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

12. ábra: Kamatfelárak nemzetközi összehasonlítása hazai pénznyújtott kis összegű vállalati hiteleknél

Megjegyzés: Éven belül változó kamatozású hitelek, így a legfeljebb 2,5 százalékpontos felárú NHP-hiteleket nem tartalmazza. Magyarország esetében 2015-től az 1 millió euro feletti Money Market hitelektől szűrt adatok alapján. Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

százalékkal bővült a vállalati hitelezés. Horvátországban 1,6 százalékkal nőtt, Szlovéniában megközelítőleg stagnált, míg Romániában 1,8 százalékkal csökkent a nem pénzügyi vállalatok hitelállománya éves összehasonlításban.

Heterogén képet fest a vállalati hitelfeltételek régiós alakulása. A hitelezési felmérésekben adott banki válaszok alapján az eurozónában összességében valamelyest szigorodtak a vállalati hitelfeltételek, a bankok nettó értelemben vett 1,5 százaléka szigorított a hitelhez jutás feltételein (11. ábra). Ez az érték az Ausztriában és Hollandiában megfigyelhető szigorítás, valamint a többi országra jellemző változatlan feltételek eredményeként adódik. A KKE régiót tekintve elmondható, hogy Lengyelországban szigorodtak, Magyarországon és Szlovákiában változatlanok maradtak, míg Csehországban enyhültek a vállalati hitelfeltételek. A bankok közötti verseny továbbra is az enyhítés irányába ható tényezők között szerepelt Európa-szerte a bankok válaszai szerint, ugyanakkor ezt Hollandiában ellensúlyozta a kockázati toleranciájukban bekövetkezett romlás és a kkv-k hitelkockázatának emelkedése – mindezek összességében a feltételek szigorításához vezettek.

Nem változott érdemben a vállalati hitelek átlagos finanszírozási költsége a régióban. Az 1 millió eurónál kisebb volumenű vállalati hitelek átlagos kamata az eurozónában 0,1 százalékponttal csökkent a negyedik negyedévben a referenciakamat további csökkenése miatt (12. ábra). A régióban Magyarországon csökkent a legnagyobb mértékben – mintegy 0,3 százalékponttal – a vállalati hitelek átlagos kamatszintje, míg Szlovákiában és Csehországban 0,1 százalékpontos mérséklődés volt megfigyelhető. Romániában és Lengyelországban nem változott, míg Szlovéniában 0,1 százalékponttal nőtt a finanszírozás átlagos költsége. A referenciakamatként szolgáló bankközi kamatlábak a visegrádi országok esetében (Magyarország kivételével) nem változtak, így a felárak változása megegyezett a kamatszintekével.

Keretes írás: HIRS teljesülések értékelése

A Magyar Nemzeti Bank (MNB) 2016 januárjában elindította a Növekedéstámogató Programot (NTP), ami a bankok piaci hitelezéshez való visszatérését segíti elő a Növekedési Hitelprogram (NHP) fokozatos kivezetésével, valamint a Piaci Hitelprogram (PHP) meghirdetésével. A PHP keretében az MNB a kereskedelmi bankokkal kötött kamatcsere-ügylet segítségével a hosszú futamidejű, piaci alapú hitelezésre irányuló ösztönzési rendszert alakított ki. Az ügylet (HIRS) igénybevételének feltételével a bankok implicit módon az allokált ügyletmérettel arányosan, összesen 195 milliárd forint értékben tettek vállalást a kv-hitelezésük növelésére.

A hitelezési vállalás teljesítésének ellenőrzése évente, az MNB által definiált hitelezési kritérium mutató alapján történik, amely a kv-k (valamint az önálló vállalkozók) számára folyósított hiteleket tartalmazza, csökkentve a törlesztésekkel, az NHP folyósítások 25 százalékával és az eladott teljesítő követelések bruttó könyv szerinti értékével. A jegybank portfóliótisztítási céljainak megfelelően a hitelezési referenciamutatót nem mérséklük a nemteljesítő hitelkövetelések eladásából származó tranzakciós csökkenések, valamint az ilyen követeléseken keletkezett törlesztések sem (összhangban a Monetáris Tanács 2017. január 10-i döntésével). A hitelezési kritériumnak egy teljes naptári év vonatkozásában kell megfelelnie az intézményeknek.

Korábbi előrejelzéseinkben a 2016. évi kv-hitelezés bővülésének egyik pilléreként tekintettünk a bankok PHP-ban tett vállalásaira. A kv-hitelezésben tapasztalt éves folyamatok alapján összességében a feltételek várható teljesülése volt prognosztizálható aggregáltan.

A Piaci Hitelprogram első évének felülvizsgálata február végével zárult le. Megállapítható, hogy az intézmények döntő része (17-ből 15 bank vagy bankcsoport) jelentős túlteljesítés mellett zárta a 2016. évet, így az éves összevont megfelelés 150 százalékos lett szektorszinten. Csupán két intézmény esetében nem volt maradéktalan a feltétel teljesülése, esetükben az ügylet terméktájékoztatójában szereplő szankció kivetésére került sor.

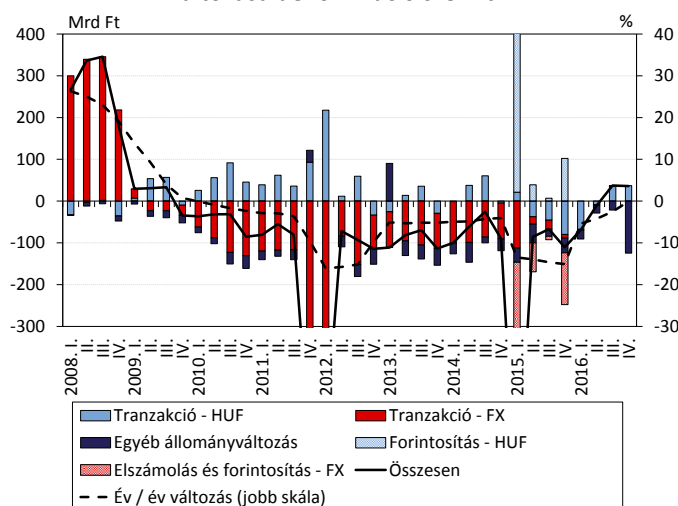
Azon intézmények, amelyek február végéig nem zárták az MNB-vel szembeni pozíciójukat, az ügyletmérettel arányosan újabb, összesen 170 milliárd forint értékű hitelezési kritériumot vállaltak ezzel 2017-re. Így várakozásunk szerint a Piaci Hitelprogram az elkövetkező évben is a kv-hitelezés egyik tartópillére lehet a bankszektorban, a Növekedési Hitelprogram kifutását követően is.

3. HITELEZÉSI FOLYAMATOK A HÁZTARTÁSI SZEGMENSZEN

2016-ban megállt a háztartási hitelezés mérséklődése, így az éves dinamikában egyértelmű javulás tapasztalható az előző évekhez képest. A negyedik negyedévben 36 milliárd forintot tett ki a hitelintézetek háztartási hiteltranzakcióinak összege. A pozitív tranzakciókra jelentős hatással volt az önálló vállalkozók által felvett hitelek bővülése, de a lakossági hitelfelvételek és törlesztések egyenlege is javuló tendenciát mutat. Az NHP-n kívüli új szerződés kötések volumene 260 milliárd forintot tett ki a vizsgált időszakban, ami éves átlagban 50 százalékos növekedést jelent. A teljes volumenen belül az új lakáshitelek kihelyezése 42 százalékkal emelkedett az elmúlt egy évben, míg a személyi kölcsönöké 61 százalékos bővülést mutatott. A Hitelezési felmérésre adott banki válaszok alapján a lakáscélú hitelfelvételek érdemben nem változtak, míg a fogyasztási célú hitelek feltételei enyhültek a negyedik negyedévben. A bankok visszajelzése alapján a következő fél évben érdemben tovább enyhülhetnek a hitelfelvételek mindkét termék körben. Emellett a bankok széles körben érzékelték a hitelkereslet bővülését is a negyedik negyedévben, míg előretekintve további intenzív emelkedést prognosztizálnak. Erre a Családi Otthonteremtési Kedvezmény továbbra is pozitív hatással van: a negyedév során a CSOK-hoz volt köthető az új lakáshitel-volumen 17 százaléka. Az új lakáscélú hitelek átlagos teljes hitelköltsége csökkent, míg az átlagos kamatfelár változatlan maradt a vizsgált időszakban, amely a kockázatosabb ügyfelek nagyobb arányú finanszírozása hatására vezethető vissza.

13. ábra: A háztartási hitelállomány nettó negyedéves változása denomináció szerint

Megjegyzés: Szezonálisan nem igazított és árfolyamhatással gördítetten korrigált nettó hitelállomány-változás. Az éves állományváltozás tartalmazza az elszámolás hatását. Forrás: MNB.

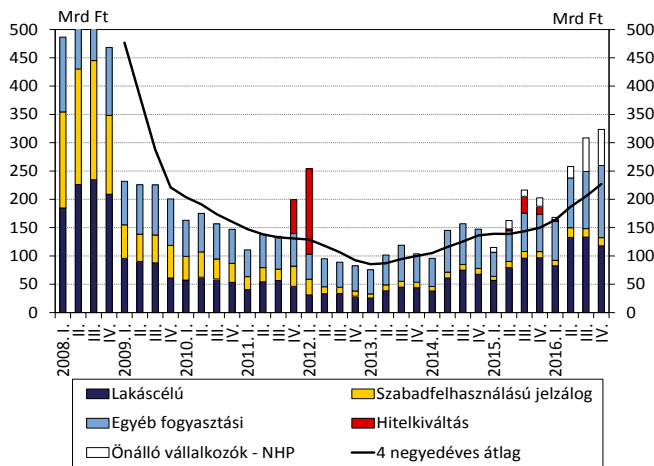
Hazai háztartási hitelezés

A háztartási hitelezés növekedését az önálló vállalkozók hitelfelvételei is serkentették a negyedik negyedévben.

2016 negyedik negyedévében a hitelintézetek háztartásokkal szembeni hitelállománya az előző negyedévhez hasonló volumenben, 36 milliárd forinttal növekedett a hiteltranzakciók eredményeként (13. ábra). Az állományban történt leírások és átsorolások 124 milliárd forintnyi mérséklődést eredményeztek a vizsgált időszakban. A tranzakciók a forint hitelek 37 milliárd forintnyi növekedését, míg a devizahitelek 1 milliárd forintnyi csökkenését eredményezték. A lakáscélú hitelek 10 milliárd forinttal, a fogyasztási hitelek 48 milliárd forinttal csökkentek a tranzakciók hatására, míg az egyéb hitelek volumene – melyben az önálló vállalkozók hitelei játszanak döntő szerepet – 95 milliárd forinttal emelkedett a negyedév során.⁵ Összességében a háztartási hitelállomány éves összevetésben nem változott, ezt azonban az önálló vállalkozóknak nyújtott hitelek 82 milliárd forintos bővülése jelentősen befolyásolta. A lakossági hitelállomány éves leépülési üteme 2,6 százalékot tett ki, amihez a negyedévben két egyedi hiteleladás összesen 44 milliárd forinttal járult hozzá. A háztartási hitelállomány dinamikájának javulása úgy valósult meg, hogy az élénkebb új hitelkihelyezésekkel szemben nagyobb tőketörlesztések álltak.

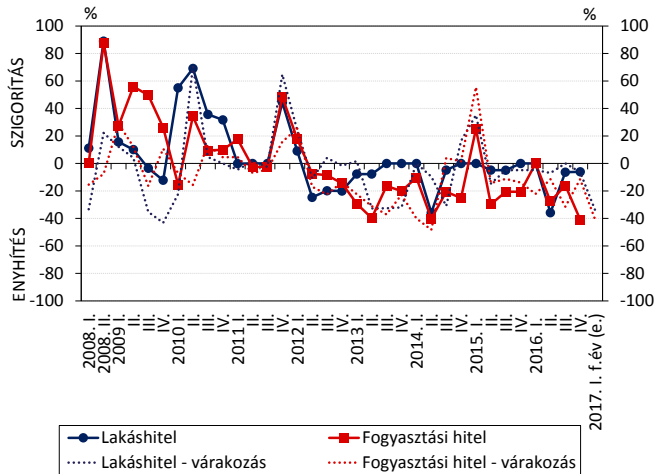
⁵ A háztartások statisztikai kategóriája a lakosságot és az önálló vállalkozókat (egyéni vállalkozók és őstermelők) jelenti együttesen.

14. ábra: Új háztartási hitelek a teljes hitelintézeti szektorban

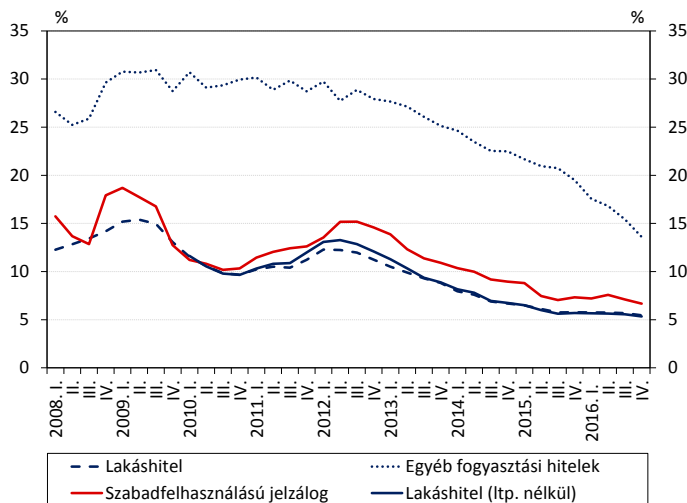
Megjegyzés: A hitelkiváltás csak a végtörlesztéssel és a forintosítással összefüggő kiváltásokat jelöli. Forrás: MNB.

15. ábra: A hitelezési feltételek változása a háztartási szegmensben

Megjegyzés: A szigorítást és enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva. Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

16. ábra: Az új háztartási hitelek THM-szintje

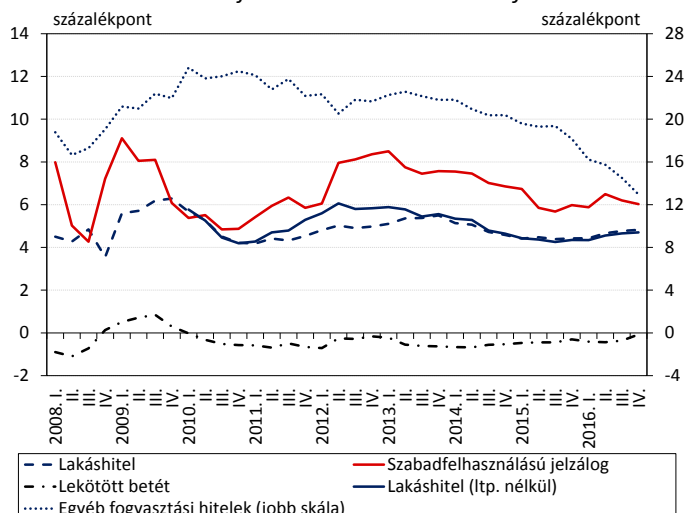
Megjegyzés: Új folyósítású hitelkamatok negyedéves átlaga. Forrás: MNB.

Az új szerződéskötések volumene éves összevetésben 50 százalékkal bővült. A hitelintézetek új háztartási hitelszerződéseinek volumene az önálló vállalkozók NHP hitelfelvételein túl 260 milliárd forintot tett ki a negyedik negyedévben (14. ábra). Az új hitelkihelyezések volumene éves átlagban 50 százalékkal nőtt a 2015. évhez képest. A lakáscélú hitelek esetében a növekedés éves üteme 42 százalékot tett ki, a szabadfelhasználású jelzáloghitelek kibocsátása 37 százalékkal, míg az egyéb fogyasztási hiteleké 64 százalékkal bővült, ezen belül a személyi kölcsönök új kibocsátása 61 százalékkal emelkedett a 2015. évi szerződéskötésekhez képest. A lakáshiteleken belül az új lakás építésére vagy vásárlására felvett hitelek aránya 2016-ban folyamatosan emelkedett, ez a negyedik negyedévben az új kibocsátás 16 százalékát tette ki.

Enyhültek a fogyasztási termékek hitelfeltételei a negyedév során. A Hitelezési felmérés keretein belül adott válaszok alapján a bankok nettó értelemben vett 41 százaléka enyhített a fogyasztási hitelek feltételein 2016 negyedik negyedévében. A lakáshitelek sztenderdjeinek általános enyhítéséről a bankok nettó 6 százaléka számolt be (15. ábra). Ennek ellenére a részfeltételeket tekintve a bankok jelentős aránya jelzett lazítást: 44 százalékuk csökkentette a felárat, 7 százalék a folyósításért felszámított díjakat, valamint további 23 százalék a maximális hitelfedezeti arányon enyhített. Voltak bankok, akik a jövedelemarányos törlesztőrészlet feltételein is lazítottak. A válaszadó bankok a feltételek enyhítését elsősorban a lakáspiaci folyamatok és a gazdasági kilátások javulásával, másodsorban a kockázati tolerancia megváltozásával magyarázták. A bankok hasonló arányban számoltak be a lakáshitelek (34 százalék) és a fogyasztási hitelek (41 százalék) feltételeinek további tervezett enyhítéséről az elkövetkezendő fél évre.

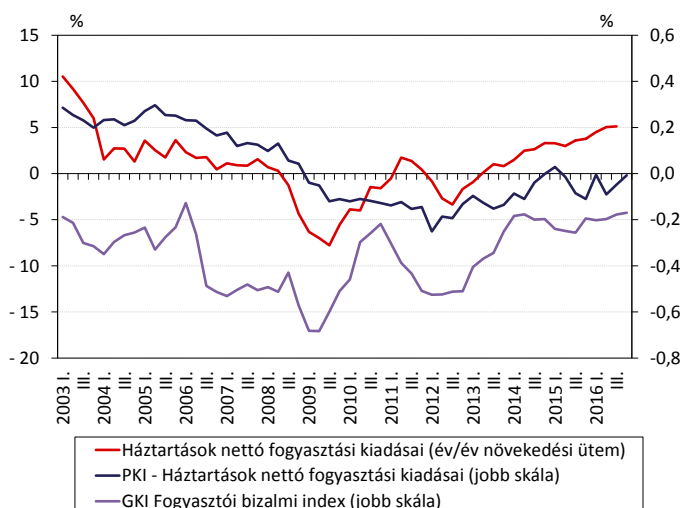
A lakáscélú hitelek hitelköltsége csökkent, míg átlagos felárak nem változott a vizsgált időszakban. 2016 negyedik negyedévében az új lakáscélú forintbitelek átlagos teljes hitelköltsége 0,2 százalékponttal 5,5 százalékra csökkent (16. ábra). A hitelköltségek a kamatozás módja szerint kissé eltérően alakultak: a változó kamatozású hitelek átlagos simított THM-értéke 0,3 százalékponttal, míg a fix kamatkonstrukciójú lakáscélú hiteltermékek simított teljes hitelköltsége 0,1 százalékponttal csökkent. A negyedév során az összetételhatás nem játszott érdemi szerepet az átlagos THM alakulásában, a fix kamatozású (átlagosan nagyobb hitelköltségű) hitelek aránya az új kibocsátásban az előző negyedévhez hasonlóan 59 százalékot tett ki. A felárak átlagosan nem változtak a vizsgált időszakban: a 3 havi

17. ábra: Az új háztartási hitelek kamatfelára

Megjegyzés: 3 hónapos BUBOR feletti kamatfelárak negyedéves átlaga. THM alapú felárak. Forrás: MNB.

18. ábra: A PKI háztartási fogyasztási kiadásokra vonatkozó részindexe

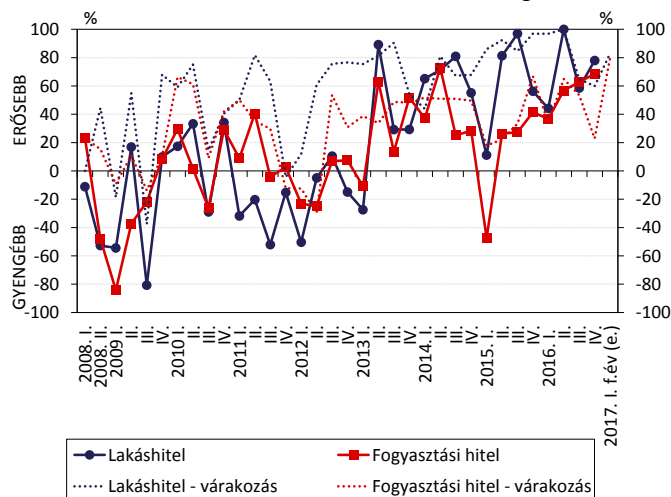
Megjegyzés: A PKI a bankrendszer hitelezési tevékenységén keresztüli hozzájárulását mutatja a háztartási fogyasztási kiadások éves növekedési üteméhez. Az ábrán technikai okokból a GKI-index századrészét tüntetjük fel. Forrás: MNB, GKI.

BUBOR feletti felár 4,8 százalékpontot tett ki december végén (17. ábra). A Hitelezési felmérésben jelzettel szembeni látszólagos ellentmondást a felárak csökkentésével kapcsolatban továbbra is az új, kockázatosabb ügyfelek finanszírozása magyarázhatja.

A fogyasztási hitelek hitelköltsége és felára is csökkent a negyedik negyedévben. A jelzáloggal fedezett fogyasztási hitelek kamatszintje 0,4 százalékponttal, míg az egyéb fogyasztási hitelek kamatszintje 1,8 százalékponttal csökkent a negyedik negyedévben. 2016 utolsó negyedévében így a jelzáloggal fedezett fogyasztási hitelek átlagos kamatszintje 6,7 százalék, az egyéb hiteleké 13,6 százalék volt (16. ábra). A felárak a szabadfelhasználású jelzáloghitelek esetében 0,2 százalékponttal 6 százalékpontra csökkentek, míg az egyéb fogyasztási hitelek esetében 1,6 százalékpontos csökkenés után az év végén 13 százalékpontot értek el (17. ábra). A bankok számára a lekötött betétek a negyedik negyedévben is valamelyest olcsóbb forrásszerzési lehetőséget biztosítottak a bankközi hiteleknél.

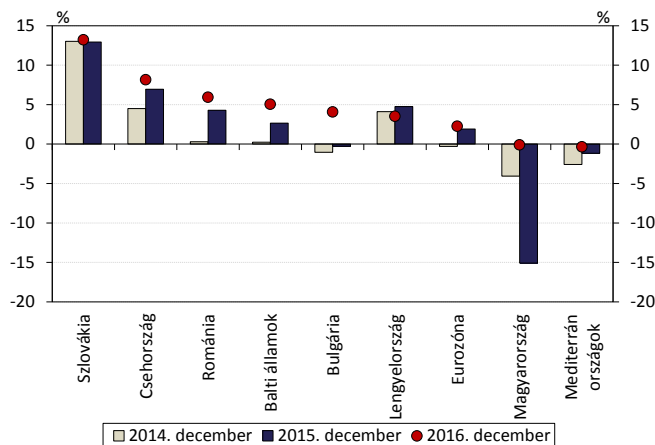
A pénzügyi közvetítőrendszer összességében továbbra is semleges hatású a háztartások fogyasztására. A háztartások fogyasztási kiadásainak trendszerű bővülését az előrettekintő fogyasztói bizalmi index növekedése kísérte a negyedév során. A historikus összehasonlításban rendkívül magas érték emelkedéséhez az elmúlt negyedévekben a lakosság munkanélküliségtől való félelmének csökkenése, a saját pénzügyi helyzet és a megtakarítási képesség várható alakulásának javulása járult hozzá. A Pénzügyi Kondíciós Index fogyasztási kiadásokra vonatkozó részindexe alapján a pénzügyi közvetítőrendszer hitelezésének hatása a háztartások fogyasztási kiadására összességében semleges volt (18. ábra).

19. ábra: Hitelkereslet a háztartási hitelezési szegmensben

Megjegyzés: Az erősebb és gyengébb keresletet jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva. Forrás: MNB, a bankok választai alapján.

20. ábra: A háztartási hitelállomány tranzakciókból eredő éves állományváltozása nemzetközi összehasonlításban

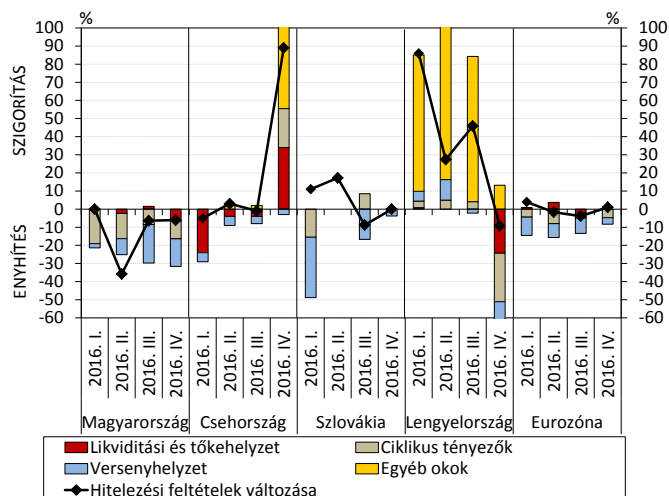
Megjegyzés: Mediterrán országok: Görögország, Olaszország, Portugália, Spanyolország. Balti államok: Észtország, Litvánia, Lettország. Forrás: EKB, MNB.

A bankok várakozásai a lakossági hitelkereslet további bővülésével kapcsolatban bizakodóak. A negyedik negyedévben a Hitelezési felmérésben részt vevő bankok több mint háromnegyede érzekelte a kereslet bővülését mind a lakáscélú, mind a fogyasztási hitelek terén. A következő fél évben a bankok csaknem 80 százaléka további keresletélénkülést vár az említett két részpiacon. A lakáscélú hitelek keresletét továbbra is támogatja a Családi Otthontermelési Kedvezmény: a negyedik negyedévben a CSOK-hoz kötődően 20 milliárd forint hitelkihelyezés történt, ami az új lakáshitel-kibocsátás 17 százalékát tette ki. 2016-ban a támogatott hitelek növekvő hányadát tették ki az új lakás építésére vagy vásárlására felvett hitelek, a CSOK 10+10 hitelek a CSOK-hoz köthető hitelek 38 százalékát tették ki az utolsó negyedévben.

Nemzetközi kitekintés a háztartási hitelezésben

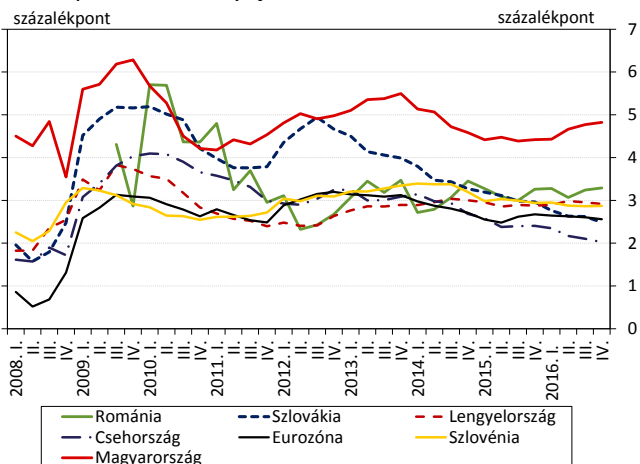
A háztartási hitelezés a régióban és az eurozónában is bővülést mutat. Az eurozónában az éves átlagos növekedési ütem 2016 negyedik negyedéve során kismértékben emelkedett, december végén pedig 2,3 százalékot tett ki (20. ábra). A tagállamok többségében nőtt a háztartások adóssága éves összevetésben, azonban Írországban és Görögországban 3 százalékos, Spanyolországban, Portugáliában és Cipruson 1 százalékos éves leépülés jellemzi a hitelállományt. Írországban a mérséklődés a háztartások fenntartható adósságszolgálatát támogatja, mivel a hitelállomány nemzetközi összehasonlításban jelentősnek tekinthető. Az új hitelkihelyezések volumene azonban emelkedik, és a fogyasztási hitelek növekedése pozitívba fordult 2016 folyamán. Görögországban ezzel szemben a kedvezőtlen makrogazdasági mutatók miatt a lakosság továbbra is visszafogja a fogyasztását, és ezzel összefüggésben szűkül a hitelezés. A kelet-közép-európai régió országaiban a háztartási adósságállomány emelkedése figyelhető meg: a Szlovákiában megfigyelhető 13 százalékos éves növekedés mellett Csehországban 8, Romániában 6, Lengyelországban 4 százalékkal bővült a háztartási hitelezés.

21. ábra: Lakáscélú hitelek feltételeinek változása és a változás irányába ható tényezők nemzetközi összehasonlításban

Megjegyzés: Az egyes kategóriák értékei a tematikusan odatartozó tényezők számtani átlagaként adódnak. A pozitív értékek a feltételek szigorodását, a negatívak az enyhítést jelölik. Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

22. ábra: A felár nemzetközi összehasonlítása a hazai pénznyomában nyújtott lakáscélú hiteleknél

Megjegyzés: 3 hónapos bankközi kamat feletti, THM alapú felárak. Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

A lakáscélú hitelfeltételek változatlanok maradtak az eurozónában a negyedév során. Az Európai Központi Bank felmérése alapján az eurozóna bankjai nem változtattak érdemben a lakáscélú hitelek feltételein, miközben a bankok több mint harmada a kereslet élénküléséről számolt be. Míg a standardok enyhítését támogatta a versenyhelyzet és az érzékelt kockázatok, a bankok kockázati toleranciája a szigorítást indokolta volna a vizsgált időszakban. A részfeltételeket tekintve továbbra is a bankok nettó értelemben vett közel 20 százaléka csökkentette a felárakat. A KKE-régió országaiban heterogén módon alakultak a hitelfeltételek: Szlovákiában változatlanok maradtak, Lengyelországban enyhültek, míg Csehországban szigorodtak a lakáshitelhez jutás feltételei (21. ábra). A Csehországban megvalósult szigorítás háttérében a finanszírozási költségek emelkedése és a lakáspiacon érzékelt kockázatok mellett a hitelfedezeti (LTV) mutatóra vonatkozó jegybanki ajánlás életbe lépése áll.

Az eurozónában nem változott, a régióban heterogén módon alakult az új lakáshitelek átlagos felára. A negyedév folyamán az eurozónában átlagosan 0,1 százalékponttal 2,2 százalékra csökkent az új kibocsátású lakáscélú hitelek átlagos hitelköltsége. A régiós országok közül Szlovákiában és Csehországban mérséklődtek a kamatok, rendre 0,2 és 0,1 százalékponttal. Míg Szlovéniában és Lengyelországban változatlanok maradtak, Romániában 0,1 százalékponttal emelkedtek a hazai devizában kibocsátott lakáshitelek átlagos kamatai. A kamatfelárak jellemzően nem változtak a vizsgált időszakban: az eurozónában átlagosan továbbra is 2,6 százalékpontot tett ki, ami 2,3 százalékponttal alacsonyabb a hazai feláraknál (22. ábra). A KKE-régió országaiban a kamatszint változásának megfelelő irányú, és ahhoz hasonló mértékű változás következett be. A hazai felárak szintje így továbbra is magasnak tekinthető, a visegrádi országok átlagát 2,3 százalékponttal haladja meg.

Keretes írás: A lakáshitelek elmúlt évi emelkedésének okai

A hazai hitelintézeti szektor által kibocsátott lakáshitelek átlagos THM-szintje 2016 folyamán összességében 0,3 százalékponttal 5,5 százalékra csökkent, míg ugyanezen időszak alatt az átlagos felár 0,4 százalékponttal emelkedett. A Hitelezési felmérésre adott banki válaszok alapján ugyanakkor az látható, hogy 2016-ban a bankok vagy enyhítettek, vagy nem változtattak a lakáshitelek feltételein összességében, ráadásul a részfeltételeket tekintve saját bevallásuk szerint mérsékelték a felárakat. Ezt a látszólagos ellentmondást a kibocsátott hitelek összetételének változása és a referenciakamat és a bankok átlagos forrásköltségének eltérése oldhatja fel. A lakáshitelek esetében megfigyelt emelkedés a fogyasztási hitelek esetében nem volt megfigyelhető: ebben a szegmensben a felárak átlagosan 3,7 százalékponttal 12 százalékpontra csökkentek az év folyamán.

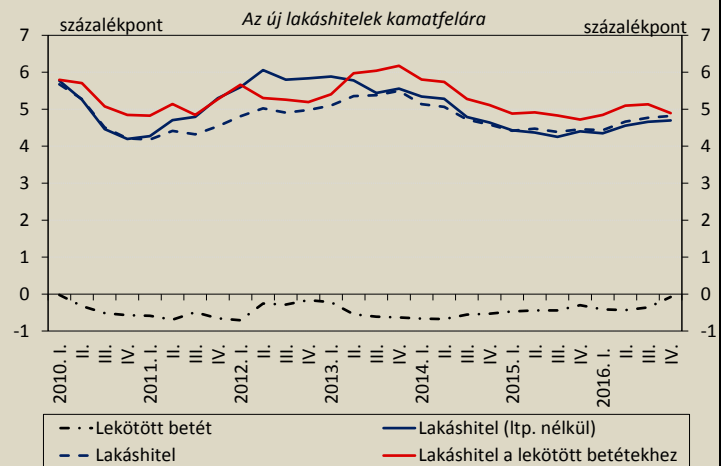
A lakáscélú hitelfelárakban látott emelkedés több okra vezethető vissza:

i) A felárak számításakor az az általánosan bevett gyakorlat, hogy a megvalósult üzleti kamatokat hasonlítjuk a bankközi átlagos kamatlábhoz, hiszen ez ragadja meg transzparens módon a bankrendszer (hitelnyújtáshoz szükséges) új forrásszerzésének átlagos határköltségét. Ez az állítás ugyanakkor a nulla közeli kamatkörnyezetben sérülhet, még abban az esetben is, ha a bankközi kamatláb nem süllyed a negatív tartományba. Ennek oka, hogy a betéttel rendelkező ügyfelek megtartásának igénye akár a megfelelő futamidejű bankközi kamatláb feletti betéti kamatot is eredményezhet. Ez a jelenség elsősorban a lakossági lekötött betétek esetében érvényesült 2016 végén, és az újonnan lekötött vállalati betétek átlagos kamata közeledett is a bankközi kamatlábakhoz (tehát növekedett a betéti felár).

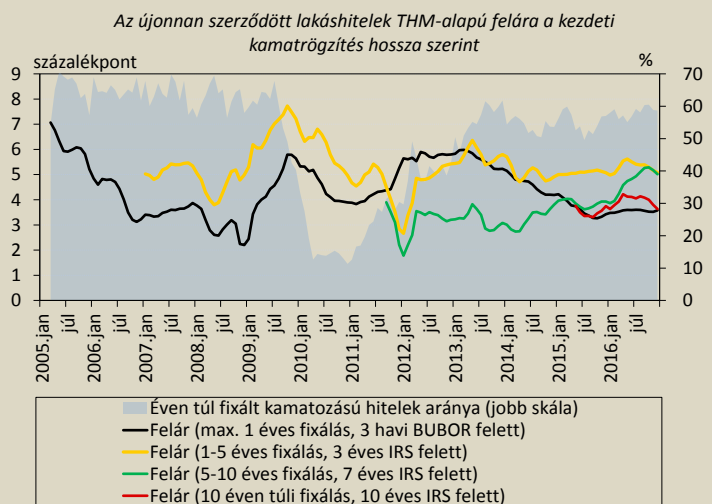
Amennyiben referenciakamatként a bankközi kamatláb helyett a lakossági lekötött betétek kamatát vennék alapul, akkor is emelkedne az átlagos felár 2016-ban, azonban 2016 végi értéke 40 bázispont helyett már csak 20 bázisponttal haladná meg a 2015 végi értéket.⁶

ii) Az új hitelkibocsátáson belül a fix kamatozású hitelek aránya 4 százalékponttal emelkedett a változó kamatozású termékek ellenében, így az év során összességében a kibocsátás 58 százalékát tették ki. A háztartások számára kiszámíthatóbb terhet jelentő fix kamatozású lakáshiteleket hagyományosan (emelkedő hozamgörbe esetén) magasabb felárak mellett folyósítják a hitelintézetek, hiszen a náluk jelentkező kamatkockázat fedezése többletköltséget jelent számukra. A fix kamatozású hitelek felé való eltolódás hatása a teljes, 40 bázispontos emelkedésből becslésünk szerint 10 bázispontot tett ki. Ugyanakkor nemcsak a fix kamatozású hitelek aránya nőtt 2016 során, a megnövekedett kereslet eredményeként a kamatfixált hitelek megfelelő futamidejű IRS feletti átlagos felára is emelkedett a változó kamatozású hitelek felárához képest.

iii) A felárak emelkedésének másik oka abban áll, hogy a bankok kockázatvállalási hajlandósága emelkedett az elmúlt évben: olyan ügyfeleket is hiteleznek, akiket korábban nem minősítettek hitelképesnek. Ez a felárak bankonkénti

Megjegyzés: 3 hónapos BUBOR és újonnan lekötött lakossági betétek feletti kamatfelárak negyedéves átlaga. THM alapú felárak.
Forrás: MNB.

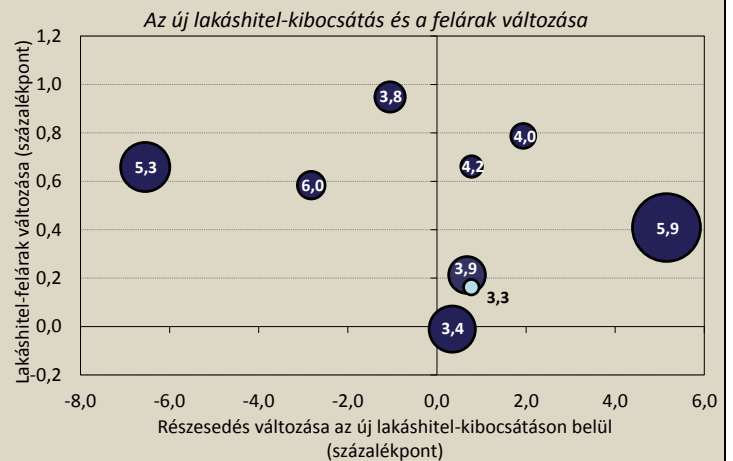
Forrás: MNB.

⁶ Természetesen sem a bankközi kamatláb, sem a lekötött betétek kamata nem ragadja meg pontosan a bankrendszer átlagos forrásköltségét, de az új hitelezés határköltségét sem. A bankközi kamatlábak transzparens és univerzális voltak miatt azonban még így is a legalkalmasabb mutatók az időbeli és nemzetközi összehasonlításokhoz.

alakulásából és a kibocsátott lakáshitelek átlagos futamidejének emelkedéséből látható. A kereslet továbbiakban is várt bővülése, így a potenciális ügyfélkör szélesedése miatt az ebből adódó összetételhatás továbbra is szerepet játszhat a kamatfelárak alakulásában.

iv) A negyedik lehetséges ok a magasabb és alacsonyabb felárakkal hitelező bankok közötti arányeltolódás. Ha az új hitelkibocsátáson belül emelkedne azoknak a bankoknak a részesedése, amelyek magasabb hitelfelárak mellett folyósítanak hiteleket, változatlan banki kockázatvállalás mellett is nőne az aggregált átlagos kamatfelár. Ezen bankok esetében a magasabb felárat számos ok magyarázhatja, ilyen például az eltérő célcsoport, a mérsékeltebb költséghatékonyság, de a kedvezőbb alkupozíció is. Vizsgálatunk alapján ugyanakkor ez a tényező nem emelte az átlagos felárat. Az új kibocsátásban a 2015-ös piaci részesedésekkel számolva ugyanakkora átlagos felárat kapnánk, mint a 2016-ban megfigyelt tényleges átlagos kamatfelár.

Összességében elmondható tehát, hogy az elmúlt egy évben megfigyelt átlagos aggregált feláremelkedést csak részben okozta a banki termékek drágulása. Elsősorban a háztartások és a bankok fokozottabb kockázatvállalása járult hozzá, de a hitelfelvevők igényeinek változása is szignifikáns hatással bírt (ld. fix kamatozású hitelek preferálása).

Megjegyzés: A buborék mérete a 2016. negyedik negyedéves részesedést reprezentálja az új lakáshitel-kibocsátásból. A buborékban szereplő számok a felárak aktuális szintjét mutatják.
Forrás: MNB.

4. MELLÉKLET: MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK

Az elemzés alapját statisztikai adatok és a Hitelezési felmérés eredményei adják.

1. Hiteलगgregátumok és hitelkamatok adatai

A Magyar Nemzeti Bank törvény által meghatározott feladata statisztikai adatok közlése a hitelintézeti rendszer működésére és az ország pénzügyi helyzetére vonatkozóan. Az MNB honlapján megtalálhatók az összeállított statisztikák, a fő adatokat bemutató sajtóközlemények és a statisztikák készítésének módszertani leírásai. A weboldal elérési címe: <http://www.mnb.hu/statisztika>

2. Hitelezési felmérés

A Hitelezési felmérés segít feltárni, hogy a meghatározó hazai bankok hogyan látják, értékelik a piaci folyamatokat, illetve hogyan alakítják stratégiájukat és azon belül hitelezési politikájukat. A háztartási hitelekre vonatkozó felmérésben összesen 11 bank vett részt. A lakáshitelekkel kapcsolatos kérdésekre 9, a fogyasztási hitelezéssel összefüggően 10 bank és emellett 7 pénzügyi vállalkozás adott választ. A 2016 negyedik negyedév végi adatok alapján a lakáscélú hitelállományra vonatkozóan a felmért intézmények a bankszektor 86 százalékát fedik le, míg a fogyasztási hitelek piacán 89 százalékát. A vállalati kérdőívet összesen 8 bank töltötte ki, ezek a vállalati hitelek piacának 79 százalékát képviselik, míg az üzleti ingatlanhitelekre vonatkozó kérdőívre válaszoló 7 bank piaci részesedése 89 százalék.

A felmérés minden szegmensben standard kérdőívből áll. A visszatekintő kérdések 2016 negyedik negyedévére (2016 harmadik negyedévéhez képest), az előretekintő kérdések a következő fél éves időszakra, azaz 2017 első és második negyedévet lefedő időszakra vonatkoznak (2016 negyedik negyedévéhez képest). A mostani kérdőívet a hitelezési vezetők 2017. január 3. és 17. között töltötték ki.

A változás jelzésére a válaszadók százalékában kifejezett ún. nettó változás mutatót használjuk. Ezt úgy kapjuk, hogy a változást (szigorítást/növekedést/erősödést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányából levonjuk az ellenkező előjelű változást (enyhítést/csökkenést/gyengülést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányát.

A Hitelezési felmérés részletes eredményei és az ábrakészlet az alábbi linken található: <http://www.mnb.hu/penzugyi-stabilitas/publikaciok-tanulmanyok/hitelezesi-felmeres>

3. A Pénzügyi Kondíciós Index (PKI)⁷

A pénzügyi közvetítőrendszer működésére, állapotára, környezetére, teljesítményére számos mutató, így jelentős információs halmaz áll rendelkezésre. A pénzügyi rendszert érintő információk tömörítésére és az alapfolyamatok ábrázolására számos jegybank (köztük a Magyar Nemzeti Bank is) faktormodelleket alkalmaz, amelyek segítségével néhány változóban, úgynevezett faktorokban jeleníthető meg az akár több száz idősorban rejlő legfontosabb információ. Az anyagban több helyen is szerepeltetett PKI azt mutatja meg a faktormodell eredményeit felhasználva, hogy mennyi a bankrendszer hozzájárulása a reál-GDP éves növekedési üteméhez.

A faktorelemzéshez használt adatbázist egyedi banki adatok alkotják, mégpedig a legnagyobb kilenc bank és a bankrendszer többi részének bizonyos összevont mutatói. A 10 bankból álló panel adatbázisból a következő mutatók kerültek bevonásra a faktorelemzés során:

- Likviditás:
  - likvid eszközök a mérlegfőösszeg arányában
  - stabil források a mérlegfőösszeg arányában
  - devizaswap-állomány a mérlegfőösszeg arányában
- Tőke:
  - saját tőkeáttétel
  - anyabanki tőkeáttétel
  - tőkepuffer a mérlegfőösszeg arányában

⁷ Hosszú, Zs. (2016): The impact of credit supply shocks and a new FCI based on a FAVAR approach, *MNB Working Papers* 2016/1, Magyar Nemzeti Bank.

- Kockázat:
  - nemteljesítő portfólió arányának változása
  - értékvesztés állományarányos eredményrontó hatása
  - kockázattal súlyozott eszközök a mérlegfőösszeg arányában
  - kamat- és jutalékjövedelem a mérlegfőösszeg arányában

A faktorelemzésnél kérdésként merül fel, hogy pontosan hány becsült változó képes megragadni az adatokban lévő lényeges információkat. A faktorok makrogazdasági változókra gyakorolt hatása alapján döntöttük el ezt a kérdést: egy VAR (vektor autoregresszív) modellbe illesztve az első két pénzügyi faktor bizonyult szignifikánsnak. Ez a két faktor egyúttal a banki adatok varianciájának mintegy 50 százalékát magyarázza.

A faktorok és a VAR-modell becslése Koop és Korobilis (2014)⁸ cikkében szereplő módszertan alapján történt. A faktorok és az eredeti változók közötti kapcsolat alapján az egyik faktort a bankok hitelezési képességét leíró, a másikat a hitelezési hajlandóságot megragadó mutatóként értelmeztük, ugyanakkor a faktorok szintjének nincs, csak az időbeli változásuknak van jelentősége, tehát egy-egy adatpont önmagában nem informatív. Ezért a két faktor makrogazdasági változókra gyakorolt hatása alapján számszerűsítettük a végső PKI-t. A FAVAR-becslés alapján a hitelezési hajlandóság faktora a válság után a hitelállományok alakulását szignifikáns módon befolyásolta, ellentétben a képességet mérő faktorial. Így a PKI-t a hitelezési hajlandóság faktor GDP-re gyakorolt hatásaként azonosítottuk. A mutató értelmezése a korábbi PKI-hoz nagyon hasonló, a bankrendszer hitelezési tevékenységén keresztüli hozzájárulását mutatja a GDP éves növekedési üteméhez. Azaz, ha például a PKI 1-es értéket mutat, a GDP éves növekedéséből egy százalékpont tudható be a bankrendszer hitelezési aktivitásának.

A VAR-modell felhasználásával a PKI teljes GDP-re gyakorolt hatása mellett részindexek is számíthatók. A PKI vállalati hitelezésre vonatkozó részindexe mutatja a bankrendszer hitelezési tevékenységén keresztüli hozzájárulását a vállalati állóeszköz-beruházás éves növekedési üteméhez. A PKI háztartási fogyasztási kiadásokra vonatkozó részindexe a bankrendszer hitelezési tevékenységének a háztartási fogyasztás éves növekedési üteméhez való hozzájárulását számszerűsíti.

---

⁸ Koop, G. és Korobilis, D. (2014): A new index of financial conditions, *European Economic Review*, 71. évf., 101–116. o.

HITELEZÉSI FOLYAMATOK

2017. március

Nyomda: Prospektus–SPL konzorcium

8200 Veszprém, Tartu u. 6.

